

נר לשולחן שבת

פרשת בהר

גליון מס' 325

נבקש
מי שביכולתו לעזור
לעלון לע"נ ולהצלחה
זכות הרבים תעמוד לו!

"ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ". (כ"ה כ"ד)

יהודי יקר ורב פעלים היה בירושלים של פעם ושמו ר' מאיר שיינבוים. הרבה יש לזקוף לזכותו את בניית שכונת "בתי מחסה" בעיר העתיקה. שמו גם קשור עם קניה חשובה ומיוחדת במינה שהותירה רושם מיוחד על בני ירושלים.

מעשה שהיה כך היה. לאחר שכבר נבנו חלק מהבתים של שכונת "בתי מחסה" נותרו בבעלות ערבית מגרש אחד בדומה של השכונה. באותו מגרש היה בית קברות מוסלמי. עסקני השכונה הביטו בעין רעה על בית הקברות הזה שסגר את התרחבות השכונה דרומה.

ערביי הסביבה איימו על בעליו לבל יעז למכרו ליהודים, אבל הערבי ממשפחת דג'אני מכר את המגרש, בהערימו על הערבים, באומרו כי אביו הקבור באותו בית קברות בא אליו בחלום הלילה ותבע ממנו להוציאו משם, כי אינו רוצה להיות קבור בין יהודים, על כן הוכרח למכור את המגרש ולהוציא את אביו...

דא עקא לא היה מי שיסכן עצמו וירד ל"טאבו" לגאול את האדמה מידי הערבים - לרשום שהמגרש בבעלות יהודי.

שם ר' מאיר נפשו בכפו. כדי להערים על הערבים שהעמידו משמרות על יד הטאבו לא ליתן ליהודים להכנס כדי לסדר את הקניה, בחר ר' שמואל את יום כיפור ליום הקניה, בו הערבים לא העמידו משמרת, שהרי יום קדוש הוא ליהודים - ידעו הערבים כי יהודי לא יוצא מפתח בית הכנסת כל אותו יום.

ר' מאיר התלבש כשיין מוסלמי, ירד אל הטאבו, ואמר לערבי לחתום בשמו על ההעברה, כך נתגלגלה זכות ביום זכאי על ידי זכאי.

(בשערי ירושלים ועין גיטין ת: וא"ח ש"ו י"א)

"אל תונו איש את אחיו - זו אונאת ממון". (רש"י כ"ה י"ד)

כשראה בעל "תרומת הדשן" בעל בית אחד שהיה לו מעט מחיה ובכל זאת היה רודף אחר הממון יומם ולילה, ותמיד מחשבתו היתה אל העושר ומשאו ומתנו אינו באמונה.

אמר לו הגאון: 'בדרכך זו לא תצליח'. והוסיף בלשון אשכנז: 'אתה רוצה להיות בכח עשיר, זה לא ילך לך - שהרי העושר בידי שמים ואינו תלוי בריבוי ההשתדלות של האדם, רואים אנו חכמים שלא זכו לעושר - העושר הוא מתנה מאת הקב"ה'.

(לקט יושר" הל' בהכ"ס י"ג)

האוסף כסף עבור חתן עני, מסתבר שיכול לומר שאוסף עבור "הכנסת כלה", הגם שלצד הכלה לא חסר, כי היינו הרך.

(כ"ס שלמה" - הלכות ומנהגים ממון הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך)

הגאון רבי אלחנן וסרמן שאל האם כשהוא אוסף כסף לטובת הישיבה יכול לספר שהמצב של הבחורים כה קשה עד שאין להם חולצות. השיבו ה"חפץ חיים" שאפשר, כי אם לא יאספו להם הרי באמת לא יהיו להם חולצות!

(נר לשולחן שבת" מפ"ה ג"ר צבי כהן שליט"א ששמע מהגאון רבי משה שמואל שפירא)

מתוך שיחה של הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ

באים הורים להתלונן שבניהם מתביישים ומסרבים ללבוש חולצה ששילמו עליה עשרים שקל, הגם שהיא נקיה ומגוהצת, אבל החברים לועגים להם: באיזו חולצה אתה לבוש...

לא היה עולה על דעתי שתגיע תקופה כזאת שיצטרכו לדבר על דברים כאלה בישיבה!

ראשית, כל אלו שקונים חולצות יקרות, הלא הם דוחקים את המצב בבית. הרי משפחות רבות אינן מתפרנסות ברווח ואיך עולה על הדעת שבחורים שכבר לומדים גמרא עם תוס' לא יתביישו לבקש, ואם באמת אינם לוחצים, אלא שהאמא מרחמת עליהם וקונה להם - זו כבר טענה על האמהות...

ובכלל, אם יש בין החברים שלובשים חולצות זולות למה שילעגו להם, מה רוצים מהם? הרי זה ממש מידות רעות ואכזריות, כיצד כאלו יכולים לגדול בתורה ולהצליח!?

(דרכי החיים" ח"ב ועיי"ש)

"ולא תונו איש את עמיתו - זו אונאת דברים". (רש"י כ"ה י"ז)

סיפר הגאון רבי חיים קניבסקי את אשר היה אומר להם המלמד בחדר: כתוב בתורה "ולא תונו איש את עמיתו" - 'את' בא לרבות את עצמו, שהאדם לא ישקר את עצמו!

(נר לשולחן שבת" מפ"ה ב"ר הר"ר יהושע זיסמן)

"ולא תונו איש את עמיתו". (כ"ה י"ז) **"אחוזת עולם הוא להם".** (כ"ה ל"ד)

הר"ר מרדכי זיסמן היה נובהרדוק'ר אמיתי. החזו"א והסט"פ לר כתבו עליו: "הוא איש נאמן". פעם פגש אותו יהודי שרצה לברר על משפחה בבנין בו גר רבי מרדכי. שאלו: "אתה גר כאן?" "כן" השיב רבי מרדכי.

אותו יהודי רצה שהאינפורמציה תהיה מדוייקת, ולכן ביקש לדעת אם הוא שכן קבוע ולא שוכר, שהיום פה ומחר בשכונה אחרת, המשיך ושאל: "הדירה שלכם?" "לא" השיב רבי מרדכי... "אז אתה גר כאן בשכירות?" שאלו, "לא" השיבו.

התפלא האיש: "איך זה יתכן?!" השיבו ר' מרדכי: "אם הדירה היא שלי כיצד זה יתכן שבסוף יוציאו אותי מכאן בעל כורחי..."

פעם כשתיקנו צינור בחצר ביתו נאנח רבי מרדכי. ניחם אותו אחד השכנים ואמר: "זה לא כל כך הרבה כסף..."

השיבו ר' מרדכי: "ואני חשבתי שצינור ברזל יהיה לעולם, אם הצינור לא חי לעולם גם אני..." (נר לשולחן שבת" מפ"ה ב"ר הר"ר יהושע זיסמן)

לא תנוי - הסיפור שלא היה...

בספר "גדולת יהונתן" הביא: 'שמעתי מספרים, כשלמד גאון ישראל רבי יהונתן אייבשיץ בבית המדרש בילדותו כבן שמונה או תשע, הבחורים המבוגרים שהכינו סעודה לכבוד סיום מסכת נתנו לו צלוחית ומטבע שיקנה י"ש.

כשיצא מבית המדרש הביט במטבע וראה שהיא מטבע פסולה. הוא התבייש לשוב ולבקש מהם מטבע טובה ומאיך גיסא התבייש להראות כלא יוצלח ולחזור לבית המדרש בלא י"ש.

מה עשה? לקח מעט מים ויצק לתוך הצלוחית. הלך למוכר משקאות וביקש שישפוך לצלוחיתו רביעית י"ש. כשנתן לו את המטבע, המוכר לא רצה לקחתה ושפך חזרה את רביעית הי"ש לחביתו. משם הלך יהונתן למוכר י"ש שני ועשה כמקודם, וכך הלך לשלישי ורביעי עד שראה שהמים נמזגו ונהיו ליי"ש טוב...
או אז שב לבית המדרש עם הצלוחית וגם את המטבע שלהם הביא חזרה!'

אינני חושב שיש צורך להסביר למה הסיפור אינו אמת! (ינ"י)

נראה כי המקור לסיפור הזה היא הגמרא בשבת בה נכתב:

כל ההערמות אסורות, לבד מההערמה הזו שמותרת!

המקוץ דם חייב לאכול בשר או לשתות יין, כדי להשלים את הדם שהקוץ. מה יעשה אדם שהקוץ דם ואין בידו כסף, יקח מטבע, זוז רע שאינו יוצא בהוצאה, יעבור בשבע חנויות של יין ויטעם מיין כל אחת מהחנויות עד שיטעם רביעית, כך יציל את עצמו מסכנה.

נהוג היה שהמבקש לקנות יין טועם תחילה מן היין כדי לבדוק את טיבו, כך יעשה העני, וכשיגיש לבעל החנות את זוזו בעל החנות יסרב לקבלו. הסביר היעב"ץ שזו הערמה ולא גזל, כי לזוז הרע יש שווי מסויים, ואילו המוכר היה מתרצה היה העני לוקח בו יין. (קכט).

וחי אחיך עמך...

מעשה היה באיטליה, אנוס אחד נתפס בידי "החקירה של הכמרים" - האינקוויזיציה. הם חקרו ועינו אותו, בדקוהו ומצאו שהוא מהול ועושה כמעשה היהודים ונגמר דינו למיתה.

זה היה משפטם: אם הוא מתחרט מוסרים אותו לכוומר כדי שיתוודה בפניו את כל שחטא נגד דתם ובתוך דבריו מזכיר מי מל אותו. בשל אמונתם שיש לשמור על סוד היודי, מביאים אותו שוב לפני שופטי האינקוויזיציה, ומספר להם מי מל אותו. מכח עדות זו היו רודפים אחר המוהל בכל עוז וממיתים אותו.

כך עשה גם האנוס הזה, כשחזר לדתם נאלץ לספר מי מל אותו. החלו שוטרי האינקוויזיציה לחפשו ויודע הדבר, ויברח המוהל לנפשו אל ארץ מרחקים, והוכרח להביא את אשתו ובניו.

אותו מוהל היה אומן מומחה ומלמד אומנותו זו לרבים, וגם היה מקבל "פרס" מבעלי בתים בעירו.

נשאל המהר"ם מלובלין: ילמדנו רבינו, אם חייב האנוס הזה לשלם למוהל את הכסף שהוציא להציל את עצמו ולהביא את אשתו וילדיו. וכן אם חייב לשלם לו את שביטלו ממלאכתו?

והשיבם: המוסר גופו של חברו חייב לשלם לו את ההוצאות שהביא עליו, ודומה דינו לחובל בחברו דמשלם ריפוי, דנחשב כאילו הפסיד את ממונו כשגרם לו ריפוי, כמו כן כאן הואיל ומסרו בידי גויים כאילו מסר ממונו בידיים.

ואם הסתפק השואל דכיון שהנמסר לא נתפס למעשה ואת הממון הוציא להנצל שלא יתפס, אולי אין זה מזיק הואיל ולא הוזק. הנה אין להסתפק בזה - כי מיד שהאנוס סיפר לחוקרי האינקוויזיציה על המוהל הוי כאילו נתפס בידם, ומה שהוציא להצלתו זה כאילו נתן לשרים להציל נפשו, הרי אם לא היה מוציא הוצאות לברוח היתה ידם שולטת בו, ומה לי אם נתן כסף לשרים או למבריהי הגבול, וסברא זו אין חולק עליה.

ולמעשה, לענין החיוב לשלם - אנו סוברים שדינא דגרמי חייב רק היכן שהוא עצמו עושה את ההיזק וכשהיזק בא מיד.

ולכן: א. את ההוצאות שהוציא המוהל להציל את עצמו חייב לשלם. **ב.** את ההוציא להביא אליו את משפחתו פטור, אף אם היזק זה מצוי באיטליה, כי היזק זה לא נעשה בשעת המעשה.

ג. מה שהפסידו ממלאכתו חייב, דהוי כאילו סגרו בחדר וביטלו ממלאכתו. ולכן עליו לשלם על כל הזמן בו עדיין לא מצא המוהל עבודה במקום אליו נמלט.

אמנם כל זה בתנאי שהיה האנוס יכול להציל את עצמו מבלי לגלות את שמו של המוהל ויכול היה לכזב ולספר שמל אותו מוהל אחר שנמצא באותה שעה בארץ מרחקים, באופן שלא יהיה לו שום סכנה והיזק בדבר.

אך אם לא יכל לרמותם והיה מוכרח לגלות לחוקרים את שמו של המוהל פטור, וכפי שמצינו ש"ישראל שעכו"ם עמדו להורגו והראה ממון ישראל פטור'.

(ש"ת מהר"ם מלובלין ס"א וקצרנו עיי"ש)

"וקראתם דרוור בארץ" - לא תמיד...

סיפר ר' אברהם גולדרייך תושב העיר טורונטו בעבר: "פעם אחת ניגש אלי ה'בוס' שלי מר פרידמן, וסיפר. יש יהודי חרדי ממשפחה ידועה בארץ שיושב בבית הסוהר באנגליה באשמת גניבה. כעת אומרים שתמורת רבע מליון דולר דמי ערבות אפשר לשחררו לביתו, כנראה שאז הוא יברח למדינה שאין לה הסכם הסגרה עם אנגליה..."

מה אתה אומר על ה"פדיון שבויים" הזה? הבנתי שהוא שואל כדי לדעת כמה לתרום לעניו.

אמרתי שאינני בקי בהלכות אלו, אם אתה רוצה, בני לומד בארץ ישראל אצל רבי שלמה זלמן אויערבאך והוא יכול לשאול אותו. מר פרידמן אמר: "כן, כן, טלפן אליו בבקשה כעת".

טילפנתי לבני וביקשתי שיכנס לרבי שלמה זלמן ויאמר שתורם גדול מקנדה רוצה לדעת תשובה, ביקשתי שמיד כשיצא מהרב יכתוב מה ששמעו.

הוא טילפן בחזרה, ומסר שרבי שלמה זלמן בירר קודם כל: "האם יש לאותו אדם אשה וילדים, אם כן ודאי שצריך לסייע להם". אחר כך הוסיף ואמר באלה המילים: "... אבל בקשר אליו טוב שהוא ישב בבית הסוהר, אולי הוא ילמד לא לגנוב וגם אחרים ילמדו מכך שלא לגנוב".

(אורו של עולם)

לכבוד "פסח שני" שיחול השבוע - יחי אחיך ולא תנוי

סיפר הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזון על אשר ארע בעירו פלונסק: אותם אשר מקיימים אכילת מצה ועוברים בזדון על לאו והמצות הם להם מצוה הבאה בעבירה.

כי בבואם לאפות יאמרו לאופה שיש בשקם פחות מהמשקל האמיתי. והאופה אשר טרוד בעבודתו וגם שלא רוצה לבייש את הבא לאפות אצלו ולומר שאינו מאמינו, וגם חושש לאבד את לקוחותיו לא שוקל את הקמח ולוקח שכרו רק בעד המשקל שיאמר בעל הבית.

ובזה יעשקו את שכר האופה ועוזריו העניים אשר בזיעת אפם יביאו לחמם לחם עוני לחג הפסח בהשתכרם בבית האופה חמישה או שישה רובל כסף על עבודתם כל היום ואשמורה בלילה במשך כמה שבועות.

ויהי היום, הביא אדם לאופה שלשה פוד קמח ואמר שיש בשקו שנים וחצי פוד. והנה המצות נשרפו מעט באפייתן. קרא האיש את האופה לדין תורה ודרש שהאופה ישלם לו שלשה פוד קמח ואת המצות יקח האופה לעצמו...

האופה טען שהוא מוכן לקחת את המצות אך לשלם רק שנים וחצי פוד קמח כאשר אמר בעל הבית בהביאו את הקמח, וגם הרי לא שילם לו על שכר האפיה אלא שנים וחצי פוד קמח...

נאלץ איפוא בעל המצות להודות כי חפץ היה לגנוב שכר אפיה של חצי פוד וכדי בזיון וקצף.

את הסיפור הביא רבי צבי יחזקאל בדרשתו ל"שבת הגדול", שנת תרנ"ח, ואמר שמן הדין היה ראוי לפסוק דין זה כפי הסיפור הידוע מה"נודע ביהודה" עם סוחר היין וצרוור הכסף שהחביא יהודי באחת מחביותיו והשיב ה"נודע ביהודה" לסוחר שאם דבריו אמת הרי הכסף נגנב על ידי גויים והיין אסור...

רבי צבי יחזקאל עורר את בני עירו להתחזק בדבר. ובדרך צחות הוסיף: נאמר במדרש 'גלתה יהודה מעוני - על שביטלו מצות מצה הנקראת לחם עוני והשתעבדו ביתום ואלמנה', אלו שני הדברים שנשכלים בהם - גוזלים את האופים ועושקים את שכרם של האלמנות והיתומים העובדים במאפיות.

(מופת הדור" תולדות רבינו יחזקאל הלוי לנדא)